

temu je skoro vsak verz dokaz, kako globoko je zapisan npravni zakon v ljudsko dušo, in kdor dvomi o etiški moči ljudstva, naj bere to knjigo, da najde vero. Opozoril bi samo na pesem „Pobratim ne ljubi posestrime“ in „Milosničine čine“, dasi je podobnih brez števila.

Nekaj čudnega je tragika hrvaških narodnih pesmi. (Veselin je v tej zbirki malo, šaljive pravzaprav nobene.) Vsi nesrečni zaljubljeni nosijo nože za pasom in vsak trenutek se zgodi, da kdo „mrtav pade na zemljicu crnu“, vsled nemile besede umirajo na lestvici pod dekletovim oknom in lepa Kade Zuličeva konča od zobobola. In vendar je vse to pripovedovano s toliko vero in tako resničnim čuvstvom, da človek skoro verjame! Če slednjič še vzraste na grobu nesrečnega para trta in gartroža, ki se ovijata in prepletata, ali če počivata dva, ki sta se ljubila, ob studentu in pod plodno jablano in dišečo vrtnico, da se more popotnik odpočiti in

„Tko je žedan, neka vodu pije!
Tko je gladan, nek jabuku jede!
Tko je gizdav, neka ružu bere!
Svak će reći: Pokojna im duša!“ —

je naš razum omamljena fantazija prevarila. To je nov dokaz, da je le naivno, neposredno čuvstvo mati umetnosti, vse drugo je le žalostna tolažba in slaboten namestek. Žene v narodnih pesmih ne jokajo parfimiranih solza, temveč kriče „kao zmiya ljuta“, kar nam naravnost vžge v dušo čuvstvo, ki ga najlepša beseda ne more dati. Jugoslovanske narodne pesmi bi nam morale postati šola, in kdor bi znal kopati, bi izkopal iz njih zlata na cente. One niso le zgled formalno lepega jezika, marveč tudi čuvstvene fraze, da ne govorimo o tvarini, ki bi mogla obogatiti našo revščino, četudi ne vlačimo za dokaz na dan stare povesti, da je Shakespeare iz ljudstva črpal snov za marsikatero dramo.

„Matica Hrvatska“ je izdala „Ženske pjesme“ v dveh izdajah. Ena obsega samo izbrane pesmi za širje občinstvo, druga je znanstvena ter prinaša tudi variante. To je edini način, da vsakomur ustreže.

Franc Bregar.

Sa Jadrana do Gave. Crte i utisci s II. hrv. hodočašča u Lurd. Napisao Jakov Tomasović (Cetinski mlinar). — 4°, str. 79, cena K 1.—. Dobiva se pri č. oo. kapucinih na Reki, ki so to delo tudi izdali. — V enem letu so dobili Hrvati dva potopisa v Lurd, opis župnika Ivana Jemersića, ki je opisal I. hrvaško romanje, in pa gornjo knjižico, v kateri je na lahek, feljtonistični način opisano drugo hrvaško romanje. Ero in drugo romanje priredili so reški kapucini, posebna zasluga gre pa za to njihovemu provincialu o. Bernardinu Skrivaniću. Jakobu Tomasoviću se mora priznati, da prav prikupljivo pripoveduje, da ni preobširen, da se ne izgublja v malenkostih in da iz vsake njegove vrstice odseva velika ljubezen do Marije in sveto navdušenje za romanje v Lurd. V svoje pripovedovanje je vplel pisatelj citate iz raznih pesnikov, a ves spis je okrašen z mnogimi, prav lepimi slikami, tako da je to izdanje v vsakem oziru vzorno.

Janko Barle.

„Kunići.“ Napisao Z. Č. — 8°, str. 67. — Danes v raznih zemljah, posebno pa na Francoskem, v Belgiji in v Holandiji, rede mnogo domačih zajcev. Pripove-

dujejo, da se v francoskih mestih pojé na leto čez 80 milijonov domačih zajcev. Ker se ta žival zelo hitro plodi in raste, a nima velikih potreb, bi morda kazalo, da se posebno ubožnejši sloji malo več zanimajo za to stran domačega gospodarstva. Potrebna navodila bodo dobili v tej knjižici, ki pripoveduje, kako se zajci razmnožujejo, kako hranijo in kako se prirejajo razna jedila iz njihovega mesa ter kako se zdravijo v raznih boleznih.

Janko Barle.

Hrvatsko kolo. Naučno-književni zbornik. Knjiga V. 1910. Izdala „Matica Hrvatska“. Hrvatska pučka seljačka tiskara u Zagrebu. — Leposlovni del knjige se začneja z dolgo pesmijo dr. A. Tresić-Pavičića „Strahor“, ki kliče revolucijo, da ubije in uniči vse, s čimer pesnik ni zadovoljen: stoglavo praznoverje, nasilje, potuhnjeno hinavščino in še mnogo drugega. To je dolgo skandiranje in rmanje brez smisla in zlasti brez poezije, zblaznela fantazija, zastrupljena s sentimentalno politiko in splašena od strahov klerikalizma, odeta semintja v frazo hrvaške narodne pesmi in okrašena tuintam s kakim priveskom klasicizma; tudi nad vse krepka Tresićeva dikcija ne pomore pisanju te vrste do poezije. Pesnitev ni v čast niti Matici, niti Tresiću, ker spada v podlistek predmestnega časopisa. Komaj kaj boljša je Tresićeva druga pesem „Na raskršću“. V njej pesnik voli med fantazijo, razumom in nečim tretjim, kar je oboje skupaj. Ti pojmi se prikažejo vizionarnemu pevcu v obliki žen z raznimi tančicami in brez njih — kako pa! — in po precej dolgem prerekanju, premišljevanju in razlaganju se pesnik odloči, da vzame vse tri. Tako se problem reši malo po cigansko sicer, toda dosti srečno. — Tresić je v svoji mnogostranosti in vsled nadprodukcije očitvidno zavrnil pesem; ostala mu je le še pesnitvena spretnost. — P. Krstinić predstavlja v svoji petdejanski drami „Borba proti sitnicama“ človeka (profesorja Borčevića), ki gre v boj proti družabni in politični pokvarjenosti s slabim orožjem doslednega idealista. Pri tem pade, zapravi kariero, izgubi ženo, ki se hoče prodati za udobnost; Borčević konča: „Nazaj grem, nazaj na očetovo grudo... Tam mi siara mati potrebuje delavca, kmetje sosedi pa svetovavca; tam med njimi bom koristneje deloval kot tukaj... Tam bosta tudi vidva, sinova moja, rajša postala poljedelca ali obrtnika, ki si grade lastne hiše, kot bedna uradnika, ki delajo dolgove ter sebi in svojemu narodu spona.“ — Drama ni po ideji zelo nova in tudi izdelana ni najbolje. Motivacija je precej pomanjkljiva, osebe niso prav žive, zgrajena je dosti ohlapno, dialog se suče večkrat v tonu, ki ni mnogo nad frazo političnih listov. Vendar pa se tudi zdi, da pisatelj ni želel mnogo več kot povedati tendenco; pokazati nenravnost meščanskega življenja in to je pokazal s prepričanjem in odkritosrčnostjo. — Js. Velikanović je objavil v „Kolu“ idile „Za božjim ledjima“, ki na Puškinov način opevajo en dan življenja v slavonskem mestecu. Od začetka je Velikanoviću stih še malo prisiljen, potem pa se razlije v blagem humorju in razposajeni hudomušnosti, z mnogo čuvstva in pikantne nelogičnosti, s prstovoljnimi skoki na desno in levo, da se izlije sedaj v dovtipno modrovanje, sedaj v očaške nauke, sedaj v idiličen popis. Izgubljeno slavonsko mesto („za božjim hrbtom“) živi v teh kiticah od prvega pozdrava solnca, ko se odpro okna na hišah in gospodar prizdeha

na vrata, do pozne noči, ko že zadnje zvezde zaspano pomežikujejo na nebu in trdni pivec išče k domu težko pot; vmes še živa ulica, tržni dan in vino ter prepir, pretep, obrekovanje, razmatranje o ljubezni starih skrivnostih in zopet vino. — Slavonija ima v Velikanoviču svojega pesnika, „Kolo“ pa je dobilo s njegovimi idilami lep prinos. — Mladi Niko Andrijašević meni, če smemo sklepati iz njegove „Pribe zlatokrile“, ki jo objavlja v letošnjem „Kolu“, da je novela zanimiva in dobra, ako sloni na kar najbolj bizarni psihologiji. Ni sicer on sam, ki psihologije ne studira na sebi in bližnjem, temveč jo dela za pisalnikom in ki natika kmetu cilinder na glavo, da more potem s prstom pokazati za njim, a zato tudi ni sam, ki si ga je narava in čista umetnost izbrala za maščevavca: z grehi oznanjajo njeno čast in slavo. Značaj Bosiljke, glavne osebe v noveli, je zlagan, njena romantična ljubezen za jezero bolj smešna kot resnična, zapletek zgodbe sam preumetno izmišljen. Boječe moralnosti ni Andrijaševiću nikakor mogoče očitati, pač pa pogrešamo pri njem okusa; človek, ki je na primer sposoben zapisati v črtici, kot je „Pribe zlatokrila“, učeno besedo „verski histerizem“, dokazuje, da niti sam nima enotnega vtiska od svojega dela. — Andrijaševićev jezik je lep in umerjen; ta dar dolguje pisatelj svoji miloglasni domovini. — Josip Kosor je že napisal boljše stvari, kot je njegov „Smušič“ v tej zbirki. To je ena izmed tistih „povesti“, pri katerih po prvih dveh straneh vemo, kaj bo na zadnji. Kmet Smušič postane vaški načelnik (župan) in se pogospodi; nosi škripave črevlje in popiva, gospodarstvo mu pa propada, dokler ne pride slednjič na nič; Smušič izgubi čast in se ponudi za občinskega stražnika. — Fabula uči mnogo, kot je videti, a bi bila tudi zelo dolgočasna, ako bi natančno opazovana in izborna zadeta karakteristika slavonskega človeka

včasih ne prekinila banalnega poročila. — „Pjesme“ Josipa Miličiča pričajo o resničnem talentu; dasi jih je samo sedem, kažejo pesnika v vsej moči. Miličiča odlikuje izjemno krepka impresija, neposredno, naravnopreprosto in jasno čuvstvo ter jezik, ki vedno zna povedati, kar hoče. On opeva zamišljeno otožnost, ki pa dobi v ostrih slikah in primerah tako enoten in svetel značaj, da je vse prej kot solzava sentimentalnost. Prva pesem „Na obali morskoj“ je ena izmed tistih, ki človeka reši obupa v povodnji današnjih slabih verzov; dasi ni popolnoma enotno zamišljena, je izraz zrele in mogočne lirike. — Glede leposlovne vrednosti so Miličičeve pesmi v „Kolu“ gotovo najtehtnejše. Slednjič je omeniti še S. Šp. Perišiča pripovedovanje o slapu „Gubavici“, ki ima zelo malo literarne vrednosti, ker se izgublja v ohlapno pripisovanje brez reda in kompozicije ter je zato tudi brez enotnega vtiska. — A. Kuzmanovič je še napisal v Maupassantovem duhu in načinu dogodbico „Strah“, ki je glede pripovedovalne tehnike vredna zanimanja, Izo Lanov pa je objavil drugo zbirko epigramov, ki niso preboleči, ker imajo manj bistroumnosti, kot je epigram zahteva. — To je vse, kar prinaša „Kolo“ leposlovja. Če vpoštevamo, da med drugimi knjigami „Matice Hrvatske“ ni razen Maglajličevih novel originalne beletristike, moramo reči, da je premalo. — Izmed znanstvenih spisov omenjam malo studijo dr. Ilesiča o početkih „Matice Dalmatinske“, Prepeluhovo temotno razpravo o socializmu med Slovenci in Bučarjevo poročilo o Primožu Trubarju. Kerubin Segvič primerja Levstikovega „Martina Krpana“ in Ljubišnega „Kanjoša Macedonoviča“ ter razlaga podobnost med njima s tem, „da je Krpan in Kanjoš naroden motiv, narodna koncepcija, ki sta jo pisatelj našla med narodom in obdelala po svoje“.

Franc Bregar.

To in ono.

Pomladanska razstava v Jakopičevem paviljonu.

Dne 19. marca t. l. je bila otvorjena tretja umetniška razstava v ljubljanskem umetniškem paviljonu. Topot so razstavili slovenski umetniki, poleg njih pa tudi Srbkinja Nadežda Petrovičeva. Prevladuje slikarstvo, skulptura je zastopana le po Zajcu, ki ima skoro same nipp-stvarice, v katerih je Zajec odločno boljši kot v večjih delih. Zastopani so Jakopič z 29 slikami, Jama z 10, Grohar s 7, Žmitek s 46, Šantel Henrika s 4, Šaša Šantel s 7, Vavpotič z 1, Klemenčič z 12, Srečko Magolič star. z 1, Srečko Magolič ml. s 3, Smėrekar z 2, Mysz s 6 deli, Nadežda Petrovičeva pa je izložiła 35 slik. Razstava v celoti stoji na višjem nivoju kot lanska slov. umet. razstava, zlasti so zanimive Jamove slike, dalje serija Jakopičevih motivov „Križanska cerkev“, ki zahtevajo zase posebne študije, potem Groharjeve stvari, izmed katerih bo „Sejalec“ dosegel gotovo največji uspeh. Žmitek se je pokazal v najrazličnejših tehnikah ter presega Žmitka iz lanske razstave. Nadežda Petrovičeva dela čisto z moško energijo. Kar pa je za slov. občinstvo zlasti zanimivo, je to, da so razstavili slov. umetniki sedaj več slik, s katerimi so dosegli v tujini mnogo priznanja. Tako je imel Jama razstavljeno

sliko št. 37 „Vrt“ v dunajski „Secesiji“, št. 40 „Iz Laksenburga“ v dunajskem „Hagenbundu“, „Most“ pa v Krakovu. Grohar je imel razstavljenega „Sejavca“ v Krakovu, pravtako „Snežni metež“ (tega tudi v Berlinu), Jakopič pa sliko „V gozdu“ v dunajski „Secesiji“. Razstava v splošnem zasluži vse zanimanje. — Prihodnjič priobčimo podrobnejšo oceno.

6009

Koncert „Glasbene Matice“.

Koncert „Gl. Matice“, ki se je vršil dne 9. marca pod vodstvom koncertnega vodja g. M. Hubada, je bil odličen dogodek med Slovenci. Bil je glasen znanilec napredka naše pristinodomače glasbe in budilec k nadaljnjemu napredovanju. Kakor vselej, kadar se je pripravljala Gl. Matica, da proizvaja kako imenitno svetovnoznanano glasbeno delo, tako je tudi ta zadnji koncert povzročil pravcato ljudsko gibanje; a kar je še več vredno: topot so stale v ospredju sporeda izvirne umetne slovenske skladbe, mešani in moški zbori, pred vsemi P. Hugolin Sattnerjeva „Jeftejeva prisega“ za mešani zbor soli in orkester.